Redacţiunea, Administraţiunea şi Tipografia:
BRAŞOVU, piaţa mare, Tërgulŭ Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ.
Birourile de annunciuri:
Braşovu, piaţa mare, Tërgulŭ Inului Nr. 30.
Inserate mai primescŭ în Viena *R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg*; în Budapesta: *A. V. Goldberger, Eckstein Bernat*: în Frankfurt: *G. L. Daube*; în Hamburg: *A. Steiner*.
Preţulŭ inserţiunilorŭ: o seria garmond pe o colónă 6 cr. şi 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă şi învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULU LVI.

„Gazeta" ese în fiă-care di
Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe şése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de Duminecă 2 fl. pe anŭ.
Pentru România şi străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe şése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Dumінecă 8 francĭ.
Se prenumëră la tóte oficiele poştale din întru şi din afară şi la dd. colectorĭ.
Abonamentulŭ pentru Braşovŭ:
a administraţiune, piaţa mare, Tërgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe şése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unu esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ şi inserţiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 54. Braşovŭ, Mercurĭ, 10 (22) Martie 1893.

O comparaţiune.

Braşovŭ, 9 (21) Martie

In aceeaşĭ di, în care s'a terminatŭ în dieta ungară desbaterea generală asupra bugetului de culte şi instrucţiune publică, s'a începutŭ în camera austriacă desbaterea bugetară.

In amêndouĕ parlamentele politica guvernelorŭ este multŭ criticată de oposiţiă. Dincóce oposiţia maghiară găsesce, că programulŭ guvernului e confusŭ, şovăitorŭ şi că nu mulţumesce pe nimenĭ. Se înţelege, că e vorba numai de programulŭ bisericescŭ politicŭ, căcĭ în dieta ungară numai Ungurii suntŭ representaţĭ, numai ei au cuvêntulŭ şi aşa ei se interesézǎ numai de ceea ce privesce mai de aprópe pe Maghiarĭ; de consolidarea statului însĕ, pe basa împăcărei şi mulţămirei tuturorŭ popórelorŭ, nicĭ că vorŭ sĕ scie.

Nu aşa este în camera austriacă. Aicĭ programulŭ guvernului este criticatŭ din punctŭ de vedere alŭ postulatelorŭ de egală îndreptăţire, şi alŭ libertăţii naţionale a tuturorŭ popórelorŭ. Aicĭ oposiţia slavă găsesce, că guvernulŭ Taaffe n'are programŭ şi n'are o ţîntă clară, că principiulŭ sĕu este reacţiunea şi stagnarea în desvoltarea imperiului. Prin dualismŭ, dice guvernulŭ austriacŭ, „s'a încheiatŭ organisaţia monarchiei"; aşa-déră desvoltarea publică ar trebui sĕ stea de aicĭ în colo pe locŭ.

Cum stă pe locŭ acéstă desvoltare, în cadrulŭ dualismului de astădĭ, se ilustrézǎ fórte nimeritŭ într'o comparaţiune, ce se face într'unŭ articulŭ alŭ diarului „Politik" asupra cifrelorŭ despre venite şi cheltuelĭ ale bugetului dinainte de dualismŭ şi cele ale bugetului de astădĭ.

„Inainte de anulŭ 1867 bugetulŭ pentru ambele părţĭ ale monarchiei era cam de 400 milióne florinĭ; astădĭ, după 25 de anĭ de dualismŭ, veniturile Cislaitaniei suntŭ de 612 milióne, cheltuelele de 610 milióne florinĭ, şi deórece „marea putere" Ungaria consumézǎ asemenea vre-o 400 milióne, bugetulŭ monarchiei austro-ungare se urcă la unŭ miliardŭ, adecă la 1000 de milióne, Acésta este o sumă oribilă, ce te pune în uimire, este o crescere a dărilorŭ de care nicĭ n'a putatŭ visa cineva mai înainte."

„Va dice cineva, că cu aceste dărĭ enorme a crescutŭ şi puterea materială a popórelorŭ. Bine ar fi sĕ fiă aşa, sĕ fi crescutŭ şi bunăstarea popórelorŭ în aceeaşĭ mĕsură, ca cheltuelile statului sĕ pótă acoperi trebuinţele statului din prisosulŭ câştigului lorŭ".

„Dér nu este aşa. Deşi desvoltarea economică a ridicatŭ puterea capitalului, totuşĭ Cislaitania şi Ungaria se află în situaţia unui omŭ, care trebue sĕ trăéscă din când în când din capitalulŭ sĕu şi a cărui viitorŭ pentru aceea este ameninţatŭ de norĭ viforoşĭ. Nu trebue sĕ uitămŭ, ci în ultimii 25 de anĭ pe câte nu s'au pusŭ dărĭ în Austro-Ungaria, dela pânea muncitorului până la lampa de petroleu, la a căreia lumină trebue sĕ lucre meseriaşulŭ sĕracŭ, spre a-şĭ putea plăti dările. Banii se câştigă mai uşorŭ, dér valórea banului a scădutŭ, pe când preţulŭ alimentelorŭ s'a urcatŭ în mai mare mĕsură, decâtŭ plata lucrului.......

Eată la ce nivelŭ amŭ ajunsŭ cu bugetulŭ în era de „înflorire" a dualismului! Se face multŭ sgomotŭ oratoricŭ în parlamente, dér aceste nu se gândescŭ, decâtŭ cum sĕ acopere trebuinţele statului, ear la trebuinţele popórelorŭ se gândescŭ numai ca ministrulŭ Weckerle, care e de părere, de pildă, că cheltuelele ce le-ar causa introducerea matriculelorŭ civile sunt numai unŭ „bagatelŭ". Ferice de cei ce au ajunsŭ veaculŭ îmbelşugatŭ alŭ dualismului!

Serbarea mileniului şi Slavii.

Diarulŭ naţionalŭ croatŭ „Agramer Tagblatt" scrie unŭ remarcabilŭ articulŭ întitulatŭ: „Serbarea maghiară a mileniului şi Slavii," din care estragemŭ următórele:

„Serbarea mileniului ţintesce orbişŭ şi nebunesce la unŭ efectŭ provocatoriŭ, deórece programulŭ întregŭ are în vedere, *sĕ dejosĕscă slavismulŭ în Ungaria* şi astfelŭ întru câtŭ va fi cu putinţă sĕ-i aducă la cunoscinţă pe stăpânulŭ maghiarŭ.

Că sub asemenea împrejurărĭ întréga serbare va avé unŭ efectŭ repulsivŭ asupra nóstră şi a conaţionalilorŭ noştri din Ungaria, că acésta demonstraţiune naţională plănuită cu atâta desconsiderare, va trebui sĕ provóce cea mai adêncă antipatiă şi cea mai mare resistenţă din partea nóstră, acésta o va înţelege orĭ cine, care nu privesce lucrulŭ acesta prin prisma hegemoniei şi intoleranţei maghire. Istoria ne învaţă, că e o poveste deşartă, când se vorbesce despre caracterulŭ esclusivŭ maghiarŭ alŭ statului ungarŭ.

Chiar şi cele mai vechĭ legĭ ungurescĭ, din timpulŭ dinastiilorŭ naţionale, bâjbăie de slavisme, carĭ lămuritŭ arată, câtă influinţă a esercitatŭ în totdéuna poporaţiunea slavă asupra afacerilorŭ publice ale ţĕrii. Şi óre acela, care s'a ocupatŭ cu istoria ungurĕscă, sĕ nu scie, apariţiunea cea mai lăudată în şirulŭ regilorŭ ungurescĭ independenţĭ, că Mateiu Corvinŭ a sciutŭ limba slavă, dér nicĭ o bobă din limba maghiară?*)

Şi faţă de astfelŭ de fapte istorice de netăgăduitŭ, voescŭ sĕ vorbĕscă de unŭ trecutŭ esclusivŭ maghiarŭ alŭ statului ungarŭ? In orĭ ce casŭ acésta serbare va aduce pe Maghiarĭ cu unŭ pasŭ mai aprópe de cunoscinţa, că încă de aicĭ încolo ei au sĕ dovedĕscă „misiunea lorŭ de stăpânĭ" faţă cu cestiunea naţionalităţilorŭ, ce este la ordinea dilei şi că acésta dovedire nu va fi lucru tocmai uşorŭ, după cum şi-lŭ închipuesce şovinismulŭ înfierbêntatŭ.

In acésta vomŭ privi apoi şi noi Slavii partea cea bună a acestei serbărĭ milenare, care de altmintrelea va întîmpina întréga nóstră resistenţă morală".

*) Notă: Décă a sciutŭ séu nu bine slavonesce Matia Corvinŭ, rĕmâne a se constata, dér cumcă a sciutŭ bine românesce nu mai sufere nicĭ o îndoielă.

– Trad.

Din dieta ungurĕscă.

In şedinţa dela 17 Martie n. a dietei ungurescĭ s'a continuatŭ desbaterea asupra budgetului cultelorŭ. Desbaterea a deschis'o:

Ministrulŭ Albin *Csaky*. La începutulŭ vorbirei sale dise ministrulŭ de culte, că nimicŭ nu justifică aşa de multŭ programulŭ bisericescŭ alŭ guvernului, ca tocmai cele trei memorande ale episcopatului catolicŭ, carĭ nu dau statului nicĭ unŭ dreptŭ de influenţă. Polemisézǎ apoi cu Ugron şi susţine, că prin ordinaţiunea din Februarie n'a intenţionatŭ alta, decâtŭ ca matriculele sĕ fiă conduse corectŭ. Faţă de imputarea lui Apponyi, care a disŭ, că guvernulŭ a lăsatŭ sĕ se mărĕscă agitaţiunea, Csaky dise, că elŭ nu este profetŭ. Chiar şi décă ar fi prevĕdutŭ tóte, era de lipsă sĕ se dovedĕscă, că programulŭ bisericescŭ-politicŭ alŭ guvernului este necesarŭ. Faţă cu cealaltă imputare a lui Apponyi, că guvernulŭ n'a pusŭ în programulŭ sĕu şi *autonomia catolică*, ministrulŭ dise, că acésta nu s'a întêmplatŭ din uitare, ci pentru-că guvernulŭ consideră acésta ca o cestiune eminamente internă a bisericei catolice, în care guvernulŭ nu se póte ingera, ci póte numai sĕ intervină. Respinge amêndouĕ proiectele de resoluţiune ale lui Ugron şi Polonyi şi dise în fine, că autonomia atêrnă *numai dela catolicĭ*, carĭ pentru a-şĭ puté manifesta voinţa, vorŭ fi invitaţĭ de insuşĭ ministrulŭ la o conferenţă, ce o va convoca în timpŭ scurtŭ.

Ugron rĕspunde ministrului Csaky. Elŭ recunósce, că cestiunea matriculei civile şi a căsĕtoriei civile aparţine regulărei raporturilorŭ dintre biserică şi statŭ, dér numai într'o mĕsură mică. La totŭ casulŭ este mai corectŭ a aduce o lege asupra principiilorŭ mai de căpeteniă ale acestei regulărĭ şi numai după aceea a se apuca de amĕnunte. Acesta a fostŭ punctulŭ de vedere alŭ lui Deak, care, ca şi elŭ, a doritŭ biserică liberă în statŭ liberŭ. Numai acésta póte garanta egalitatea confesiunilorŭ. Vorbindŭ despre autonomia catolică, Ugron dise, că este o frivolitate împrejurarea, că la Congresulŭ a 9 milióne de catolicĭ nu s'a datŭ nicĭ unŭ rĕspunsŭ de 20 de anĭ; şi apoi décă autonomia bisericei gr. orientale este adusă pe basa unei legĭ, ce piedecă este în privinţa acésta faţă de biserica catolică? Reîntorcêndu-se la căsĕtoria civilă, întrebă pe guvernŭ, cu ce póte linişti elŭ consciinţa preoţilorŭ greco-catolicĭ, carĭ nu potŭ păşi la căsĕtoriă, décă forma căsĕtoriei isbesce în principiile de credinţă. Nu trebue sĕ se crédă, că agitaţia va înceta după-ce legea va fi adusă. Poporulŭ vede religia în ritŭ şi elŭ se va opune, când nu va mai avé parte de ritulŭ, cu care s'a obicĭnuitŭ. In fine, ce nevoiă are Ungaria de conflictŭ între biserică şi statŭ, tocmai acum, când din Austria se declară rĕsboiu statului maghiarŭ?

Ministrulŭ de justiţiă *Szilagyi* ia apoi cuvêntulŭ, ocupându-se de căsĕtoria civilă. Elŭ combătŭ aserţiunile lui Ugron despre căsĕtoria facultativă, care ar nasce marĭ încurcăturĭ, dise ministrulŭ, şi ar fi chiar pentru biserică unŭ nespusŭ de mare inconvenientŭ. Desvoltă apoi pe largŭ necesitatea introducerei căsĕtoriei civile, apoi declară, că guvernulŭ lasă bisericei influenţa asupra conscienţei şi aplicarea pe tóte terenele a învĕţăturilorŭ şi dogmelorŭ sale; guvernulŭ nu supĕră bisericele în jurisdicţiunea, ce-o esercíézǎ asupra credincioşilorŭ.

Vorbì ministrulŭ preşedinte *Weckerle*, rĕspundêndŭ la imputările, ce i s'au făcutŭ guvernului, că nu s'a pronunţatŭ asupra amĕnuntelorŭ reformelorŭ din programulŭ sĕu bisericescŭ. Weckerle dise, că guvernulŭ se va pronunţa atuncĭ-când va aşterne proiectele spre desbatere. Polemisà apoi cu Apponyi; elŭ recunósce, că prin partea financială a matriculelorŭ civile se atacă încâtva venitele preoţilorŭ, dér, dise d-lŭ Weckerle, *salarisarea preoţilorŭ şi aşa va trebui sĕ se reguleze şi sĕ se restabilĕscă minimulŭ competinţii lorŭ.* Dinaintea acestei probleme guvernulŭ nu se va retrage nicĭ, odată.

Majoritatea votà budgetulŭ de culte şi respinse proiectele de resoluţiune ale lui Ugron şi Polonyi. Desbaterea specială s'a continuatŭ în şedinţa din 18 l. c. în care nu s'a petrecutŭ ceva de însemnătate.

Procesulŭ preotului Suciu.

Turda, 18 Martie.

(Raportŭ specialŭ alŭ „Gaz. Trans.")

(Fine).

După aceste apĕrătorulŭ *Dr. Amosŭ Frâncu* a analisatŭ probele, pe carĭ vrea sĕ-şĭ baseze procurorulŭ afirmarea, că clientulŭ sĕu ar fi agitatŭ la ură în contra naţionalităţii maghiare. In acéstă privinţă constată, că dintre cei 2 martorĭ ai acusei, Cassoni Maximŭ şĭ-a retrasŭ în tótă estensiunea mărturisirea agravantă cu prilegiulŭ înfăţişării cu acusatulŭ. Constată apoi, că acestŭ martorŭ, care în cursulŭ ascultărei administrative a fasionatŭ în privinţa timpului, locului, numĕrului ascultătorilorŭ şi cuvintelorŭ preotului, în directă contradicere cu mărturisirile făcute în investigaţiune, la pertractarea finală, în contra jurămêntului sĕu depusŭ mai înainte, îşĭ modifică fasiunile în decĭ de chipurĭ şi declară a fi auditŭ cuvintele agitătóre la ură ale preotului numai dela alţii, şi nu le scie din propria intuiţiune. In acéstă privinţă se scóte la ivélă că martorii, la carĭ se provócă Cassoni, l'au desminţitŭ directŭ şi că în consecinţă acestŭ martorŭ în puterea procedurei criminale n'a adusŭ nicĭ urmă de probă pentru acusă, şi mărturisirile lui nu se potŭ accepta nicĭ măcarŭ ca motivŭ de suspiţiune.

In legătură apĕrătorulŭ arată, că acusa ar avé decĭ numai unŭ singurŭ martorŭ pe Ciobanŭ George, despre care însuşĭ procurorulŭ silitŭ a fostŭ sĕ recunóscă, că în cursulŭ pertractării finale şĭ-a modificatŭ în nenumĕrate chipurĭ şovăitórele sale mărturisirĭ. Negreşitŭ, că procurorulŭ a vrutŭ sĕ reducă acestŭ momentŭ la influinţarea martorului prin

auctoritatea acusatului ca preotŭ. Apĕrarea însĕ se provócă la mărturisirea lui Ciobanŭ de a fi fostŭ în conivenţă cu comitele Sandor Janos şi la fasiunea aceluiaşĭ, că elŭ nu cunósce frică de nimenĭ în lume. Constată mai departe, că însuşĭ martorulŭ Ciobanŭ a fasionatŭ, că acusatulŭ împărtăşindŭ unora din credincioşii sĕi vandalismulŭ dela Turda i-a admoniatŭ, că în pace şi în linişte sĕ aştepte evenimentele. Apĕrarea accentuéză apoi, că 11 martorĭ ireproşabilĭ — la carĭ se provócă Ciobanŭ — i-au spusŭ în faţă, că au făuritŭ minciunĭ şi că în consecinţă falsa s'a mărturisire şi falsulŭ sĕu jurămêntŭ în virtutea § 269 a, b, c, d, e, f, g, a procedurei criminale austriace, nu póte sĕ constitue dovadă reclamată prin lege. După aceste apĕrătorul continuă în următorulŭ chipŭ:

On. Tribunalŭ! Resultatele pertractării finale au trebuitŭ sĕ convingă pe fiă-care judecătorŭ obiectivŭ, că tóte momentele acusei referitóre la § 172 au fostŭ risipite în vêntŭ şi că fiă orĭ câtŭ de puternice influinţele duşmănóse, carĭ vreau cu orĭ ce preţŭ sĕ deschidă uşile temniţelorŭ pentru clientulŭ meu, nu vorŭ reuşi a clătina obiectivitatea şi independenţa judecătorilorŭ chiămaţĭ a pronunţa sentinţa asupra faptelorŭ clientului meu. Lumina adevĕrului le va străbate consciinţa şi siliţĭ vorŭ fi a constata, că acusatulŭ a usatŭ de libertatea cuvêntului asigurată în constituţiă în cele mai stricte limite, carĭ i lea pusŭ educaţiunea sa superióră, temperamentulŭ sĕu liniştitŭ şi sfânta haină ce cu atâta demnitate o pórtă. Rĕmâne decĭ, ca sĕ fiă reconsiderate faptele clientului meu numai conformŭ mărturisirilorŭ sale întărite prin 17 martorĭ clasicĭ. Aceste ar fi:

a) Că după venirea dela Viena, în diua de Rusalii, s'a rugatŭ la Dumnedeu sĕ pogóre Duhulŭ sântŭ asupra Majestăţei sale Monarchului, ca sĕ ia în dreptă considerare plângerile Românilorŭ.

b) Că ocasionalŭ şi în discusiunĭ private a constatatŭ, că legea naţionalităţilorŭ nu e esecutată.

c) Că la alegerea de colectorŭ înaintea a 2—3 ascultătorĭ a cetitŭ din „Tribuna" descrierea călĕtoriei deputaţiunei la Viena şi despre vandalismulŭ dela Turda şi din acestŭ incidentŭ a insistatŭ la poporŭ pentru linişte şi pace cu motivarea, că fiindŭ egale legile pentru toţĭ cetăţenii, vinovaţii 'şĭ vorŭ primi pedépsa.

d) Că unorŭ persóne private în modŭ incidentalŭ le-a împărtăşitŭ casulŭ cetitŭ în „Gazeta Transilvaniei", că notarulŭ din Nirŭ-Adonŭ pedepsesce cu 5 fl. pe acela, care cutéză a vorbi în cancelariă românesce.

e) Că a cetitŭ unŭ cerculară metrop. pentru spriginirea şcólelorŭ gr. cat. române.

După aceste apĕrătorulŭ lămuresce pe largŭ, că nicĭ în ţĕrile cele mai absolutistice nu se pedepsesce rugarea către Atotputerniculŭ Dumnedeu, ca sĕ investéscă cu puterea duhului sfântŭ capulŭ încoronatŭ, pentru ca acesta sĕ iée în considerare durerile supuşilorŭ sĕi. Décă acésta crimă ar fi, crima ar fi comisŭ şi poetulŭ Vörösmarty, care în poesia sa „Himnŭ" de asemenea cere dela Dumnedeu sĕ lumineze mintea şi sĕ încăldéscă inima domnitorului, regelui, ca sĕ cunóscă durerile supuşilorŭ sĕi. — Câtŭ pentru faptulŭ, că legea de naţionalităţĭ nu se esecută, oratorulŭ se provócă la mărturiile lui Mocsary, Apponyi, Szilagyi, Hieronimy, articolii lui Semnetz Emil din „Magyar Allam" şi la recentulŭ discursŭ alŭ contelui Ladislau Szapary.

In faţa acestei violărĭ de lege, apărătorulŭ citéză sentinţa contelui Szechenyi din opera sa Blick şi accentuéză mai alesŭ pasagiulŭ: Euere Nationalität wird nicht gefährdet, und das ist eine Lüge etc.

Câtŭ pentru atitudinea părintelui cu ocasiunea cetirei „Tribunei", accentuéză, că nu i-se póte imputa dreptŭ crimă nimĕnuia de a ceti din publicistică articolĭ, carĭ au conţinutŭ tristulŭ adevĕrŭ şi carĭ procurorulŭ nicĭ când nu s'a simţitŭ îndemnatŭ a-i urmări. Referitorŭ la casulŭ din Nirŭ-Adonŭ apĕrătorulŭ constată, că acea brutalitate şi evidentă călcare de lege faţă cu care procurorii nicĭ când nu şi-au făcutŭ datorinţa, şi simpla povestire a aceleia, nu póte constitui nicĭ unŭ delictŭ. In urmă cu privire la cetirea cercularului metr. apĕrătorulŭ desvóltă, că acusatulŭ şi-a făcutŭ numai cu sfinţenie datorinţa, când a împlinitŭ ordinulŭ superiorilorŭ sĕi îngrijaţĭ de sórtea culturei naţionale şi religióse. Óre şi acésta sĕ se pótă cualifica dreptŭ delictŭ?

In legătură apĕrarea recapituléză mărturiile părinţilorŭ, carĭ după spusele veneticului învĕţătorŭ Schmidt, şi-ar fi scosŭ din şcóla de statŭ copiiĭ în urma agitaţiunilorŭ şi pressiunilorŭ părintelui Suciu şi din aceste constată, că nu s'a aflatŭ nicĭ unŭ singurŭ martorŭ, care sĕ întăréscă fasiunea lui Schmidt.

Purcedêndŭ apoi din tóte aceste, apĕrarea conchide, că din faptele părintelui Suciu nu este nicĭ una care sĕ întrunéscă elementele constitutive ale delictului politicŭ înscrisŭ în § 172 p. b. a cod. pen. ung. In urma acesteia pe lângă reasumarea motivelorŭ legei, documentéză, basându-se pe enunciaţiunile lui Feuerbach, că despre intenţiunea rea reclamată prin lege, în casulŭ de faţă nu póte sĕ fiă vorba şi de aceea cere, ca acusatulŭ sĕ fiă declaratŭ de nevinovatŭ.

După replică şi duplică *şi a rostitŭ părintele Suciu românesce discursulŭ sĕu de apĕrare,* în care provocându-se la caracterulŭ sĕu de preotŭ, arată că fidelŭ moralei creştine a profesatŭ întotdéuna pacea şi buna înţelegere. Accentuéză însĕ totodată, că pe lângă acésta datoriă, datorŭ s'a simţitŭ întotdéuna a servi causa politică şi culturală a poporului sĕu prigonitŭ. Urmândŭ aceste principii s'a determinatŭ a merge la Viena cu deputaţiunea pentru aşternerea memorandului la treptele tronului şi crede a fi servitŭ prin acésta causa adevĕrului. Ilŭ întăresc în acésta credinţă declaraţiunile d-lui Hieronymi, care însuşĭ a fostŭ silitŭ a recunósce, că gravaminele espuse suntŭ temeinice.

După acésta oprindŭ preşedintele cetirea declaraţiunilorŭ d-lui Hieronimy continuă, arătândŭ, că nicĭ-odată, şi din nicĭ unŭ incidentŭ nu a agitatŭ la ură contra Ungurilorŭ, şi că starea de asediu, sub care geme comuna sa şi acum, a fostŭ ordonată şi susţinută până adĭ.

După aceste s'a publicatŭ sentinţa, prin care acusatulŭ a fostŭ achitatŭ din lipsa dovedilor indestulitóre, care sentinţă la timpulŭ sĕu voiu avé onórea a vi-o trimite în tótă estensiunea. Notezŭ, că procurorulŭ a insinuatŭ apelaţiune, ér apĕrarea încă s'a folositŭ de acestŭ dreptŭ pentru ca acusatulŭ sĕ fiă declaratŭ nevinovatŭ. Publiculŭ — celŭ puţinŭ 200 persóne — a primitŭ cu strigăte de „sĕ trăiéscă" şi „Éljen" enunciarea sentinţei ér d-lŭ Dr. Frâncu, a fostŭ căldurosŭ felicitatŭ din partea onoraţiorilorŭ presenţĭ.

Corespondentulŭ.

Procesulŭ de pressă alŭ „Tribunei."

Cluşiu, 7/19 Martie.

(Raportŭ specialŭ alŭ „Gaz. Trans")

(Urmare şi fine.)

După procurorŭ vorbesce apĕrătorulŭ *I. Russu Şirianulŭ.* Unŭ domnŭ juratŭ, dise elŭ, a cerutŭ sĕ vorbéscă în limba statului, în limba maghiară, dér nu póte sĕ-i satisfacă dorinţa 1) pentru-că voiesce a se folosi de dreptulŭ ce 'lŭ dă legea, că adecă sĕ-şĭ apere clienţii în limba maternă; 2-a) pentru-că voiesce a le arăta câtŭ de tare suntŭ neîndreptăţiţĭ acusaţii prin aceea, că ne aducŭ din Sibiiu înaintea unei curţĭ cu juraţĭ, carĭ nu ne înţelegŭ limba română. Apoi continuă cam aşa: Intrebŭ ce judecată póte aduce o curte, care e compusă din atarĭ juraţĭ? Cum póte judeca imparţialŭ unŭ juratŭ, care orbitŭ de şovinismŭ are îndrăsnéla a ne arunca în ochĭ, că amŭ venitŭ aicĭ sĕ agitămŭ, că décă nu voimŭ sĕ vorbimŭ unguresce suntemŭ comedianţĭ? Nu sciu décă domnii juraţĭ, când au păşitŭ în acéstă sală, au aruncatŭ o privire în trecutŭ şi nu s'au întrebatŭ: alŭ câtelea procesŭ de pressă e acesta? Câte victime nevinovate, câţĭ bărbaţĭ au fostŭ trimişĭ în puşcăriă şi pedepsiţĭ cu grele amende? Óre au d-lorŭ în vedere adevĕratele interese ale patriei? Nu sciu, décă şĭ-au disŭ: destulŭ cu acestea, punemŭ capĕtŭ luptelorŭ continue, destulŭ a fostŭ: Pĕcurariu, Slavicĭ, Macaveiu, Albini, sĕ le dămŭ unŭ semnŭ de graţia nóstră şi prin verdictulŭ nostru sĕ-i declarămŭ nevinovaţĭ.

Mi-se pare, că altfelŭ cugetă d-nii juraţĭ, când ne spunŭ, că suntemŭ comedianţĭ, altfelŭ cugetă d-lŭ procurorŭ când ne timbréză de trădătorĭ de patriă şi agitatorĭ. Nu, d-le procurorŭ, nu avemŭ chiămarea a agita, dér ni-e sfântă datorinţa a apĕra poporulŭ, care sufere pe nedreptŭ şi deórece poporulŭ nu şĭ póte da espresiune directă nemulţămirii sale, noi suntemŭ chiămaţĭ a-o face acésta pe calea pressei. Nu agitămŭ, ci purŭ şi simplu ne esprimămŭ grija, că unde o sĕ ajungă acéstă ţéră, în care organele publice, solgăbiraele domnescŭ în paşalicurile lorŭ după bunulŭ lorŭ placŭ? Unde o sĕ ajungă ţéra, în care dreptatea şi legea sĕ calcă în picióre? Credeţĭ d-vóstră, că atarĭ bărbaţĭ, carĭ astfelŭ se espunŭ pentru adevĕratele interese ale patriei, suntŭ agitatorĭ? Credeţĭ d-vóstră că o causă căreia 'i servescŭ ómenĭ ca Lucaciu, Slavicĭ, Macaveiu etc. o póte suprima temniţa sĕu terórea procurorilorŭ? Atuncĭ vĕ înşelaţĭ.

Credŭ că de presentŭ, când referinţele dintre Românĭ şi Maghiarĭ suntŭ atâtŭ de încordate, când în întréga Europă s'au lăţitŭ plângerile poporului românŭ contra puterii de statŭ, nu vorŭ întinde şi mai tare córda; credŭ, că nu veţĭ da ansă lumei sĕ-şĭ revóce ér tristele suvenirĭ, începêndŭ dela 1884, desfiinţarea societăţii de lectură „Iulia" şi până la faimosulŭ d-vóstră „Válaszirat". Au credeţĭ, d-le procurorŭ, că înfundândŭ în puşcăria pe d-lŭ Balteşŭ şi pe I. P. Necşa aţĭ făcutŭ unŭ bunŭ serviciu patriei, şi că prin acésta va fi pace? Aşa credŭ, că nu. Nice aceea sĕ nu o credeţĭ, d-lorŭ juraţĭ, că lovindŭ în aceştĭ doi nu loviţĭ în poporulŭ românŭ şi că terminândŭ procesulŭ se va trece aşa uşorŭ la ordinea dilei, nu. Este o lege eternă, care în totŭ timpulŭ a învinsŭ cu putere elementară: cu câtŭ a fostŭ mai tare apĕsatŭ unŭ poporŭ, cu atâtŭ puterea lui de resistenţă a fostŭ mai mare. Faceţĭ escepţiune acum odată, abateţi-vĕ dela patenta imperială din 1852, (care a fostŭ obiectulŭ disputelor d-vóstrĕ până la 1868) şi aplicaţĭ şi faţă de noi legea din 68, arĕtaţĭ că sunteţĭ liberalĭ, faceţĭ primulŭ pasŭ de împăcare. Absolvaţĭ pe aceştĭ doi acusaţĭ.

Articululŭ încriminatŭ nu conţine nicĭ-decum agitare la ură contra naţionalităţilorŭ, ci esprimă numai îngrijirea faţă de sórtea ţĕrei, grija faţă de neplăcerile ce ar puté resulta din aplicarea arbitrară a forţei brutale din partea autorităţilorŭ. Atuncĭ nicĭ redactorului nu i-se póte lua în nume de rĕu, décă dă espresiune neîndestulirei şi i-se póte ierta cu atâtŭ mai vêrtosŭ, că numai fericirea patriei comune o doresce, când trage atenţiunea autorităţilorŭ la abusurile, ce le facŭ în aplicarea legei. Intrébă: Ce va fi în acéstă patriă, din buna înţelegere a popórelorŭ, décă o parte a poporaţiunei în fiă-care di se convinge, că puterea statului îi persecută, aşa că putemŭ dice, că acéstă putere nu e părintéscă cum ar trebui sĕ fiă, ci e de atare că trebue sĕ ne apĕrămŭ contra ei. Afară de aceia art. încriminatŭ e numai o parafrasă a corespondenţei venite din provinciă, ceea ce încă e de a se lua ca împrejurare atenuată.

Se póte, că aceea ce dicemŭ câte odată sună cam aspru, sĕ póte că provócă mâniă, sĕ póte că e esageratŭ, sĕ póte — şi acésta concedŭ — că e greşitŭ. e mai multŭ însĕ decâtŭ sigurŭ, că aceea ce dicemŭ, e întru atâta adevĕratŭ, încâtŭ esistă în poporulŭ nostru, ca idee, ca simţĕmêntŭ, ca credinţă, ca directivă. Foile maghiare scriu de multe orĭ, multŭ mai vehementŭ, dér nu suntŭ aduse înaintea curţii cu juraţĭ, fiind-că suntŭ maghiare. Chiar fóia maghiară „Pesti Naplo", dto 3 Iulie a. c. între altele dice: „mert fájdalom, az a mi a memorandumban iratott, a törvények megnemtartá-áról, való igaz".

„Pentru-că, durere, aceea ce s'a scrisŭ în memorandŭ despre călcarea legilorŭ, e faptă adevĕrată".

D-lorŭ juraţĭ, chiămarea d-vóstre e: a judeca după cum vĕ dictéză consciinţa şi chiar prin acésta vĕ deosebiţĭ de alţĭ judecătorĭ, carĭ suntŭ legaţĭ de continutulŭ severŭ alŭ legii. Daţĭ, dicŭ, încă odată unŭ semnŭ micŭ, despre bunĕtatea d-vóstră. Absolvaţĭ pre aceştĭ doi acusaţĭ.

Preşedintele provócă pre interpretŭ, sĕ traducă apĕrarea în limba maghiară. Interpretulŭ o traduce, însĕ fórte pe scurtŭ şi defectuosŭ, după cum însuşĭ a recunoscutŭ.

Urméză *replica procurorului,* în care între altele amintesce, că apĕrătorulŭ prin aceea că şĭ a esprimatŭ părerea de rĕu, că a fostŭ adusŭ dela tribunalulŭ din Sibiiu la celŭ din Cluşiu complimentéză tribunalulŭ şi curtea cu juraţĭ din Cluşiu şi defaimă pre cele din Sibiiu, deóre-ce din acestea apare, că apĕrătorulŭ crede, că de tribunalulŭ şi curtea cu juraţĭ din Sibiiu ar fi fostŭ sigurŭ achitatŭ, pentru-că acela nu e compusŭ curatŭ din Maghiarĭ. In ce privesce aplicarea legei, respective patentei împĕrătescĭ dela 1852, cu ocasiunea proceselorŭ de pressă, afirmă că elŭ nu cunósce altă lege decâtŭ legea positivă (tételes törvény). Cere din nou condamnarea acusaţilorŭ, afirmândŭ, că în casulŭ când ar fi achitaţĭ, responsabilitatea foii ar deveni ilusoriă.

Apĕrătorulŭ în duplica sa dice, că procurorulŭ a vorbitŭ despre lucrurĭ de carĭ dênsul nicĭ n'a făcutŭ amintire, se vede, că nu l'a priceputŭ. Observarea procurorului, că nu scie, décă ceea ce s'a disŭ despre curtea cu juraţĭ din Sibiiu este unŭ complimentŭ orĭ din contră, e nepotrivită şi o respinge. Ne-amŭ simţitŭ neîndreptăţiţĭ, că suntemŭ judecaţĭ de nisce ómenĭ, carĭ nu ne înţelegŭ limba şi ca atarĭ numai o icónă umbrósă. o ideă slabă îşĭ potŭ face despre starea lucrului. Nu uitaţĭ d-lorŭ juraţĭ, că suntemŭ acusaţĭ pentru agitarea la ură contra naţiunei maghiare, şi d-vóstră ca Maghiarĭ nu puteţĭ fi neinteresaţĭ în causă, judecaţĭ în causa propriă „Turculŭ te bate, Turculŭ te judecă", sĕu mai bine „Ungurulŭ te bate, Ungurulŭ te judecă". O mai crudă batjocură pentru justiţiă nu póte fi, decâtŭ când d-lŭ procurorŭ dice, că ce am predatŭ eu pentru apĕrarea clienţilorŭ, nu e nimicŭ, şi când rógă pre juraţĭ a nu le lua în considerare. Mai dice d-lŭ procurorŭ, că foile maghiare numai atuncĭ scriu vehementŭ când reproducŭ articulii „Tribunei" Se póte. Dér articulii în carĭ numescŭ pe antedinasticulŭ şi pe cei 13 martirĭ dela Aradŭ „az öreg Isten és a fél istenek"? Dér scandalulŭ dela Turda? Ce scriau atuncĭ foile maghiare, numai câtŭ nu strigau în gura mare „üssétek le az oláhokat" (Tocaţĭ în capŭ pe Valahĭ!) Lorŭ li-se értă fiind-că-sŭ Maghiarĭ. Nouĕ nu ne lasă nicĭ dreptulŭ de a ne plânge. Fiind-că nu s'a aflatŭ autorulŭ articulului încriminatŭ, au trebuitŭ sĕ aducă pre I. Popa Necşa, editorulŭ, care afară de serviciulŭ sĕu de culegĕtorŭ de litere, cu nimicŭ nu contribue la diarulŭ „Tribuna". Daţĭ, vĕ rogŭ, încă odată unŭ

micŭ semnu de bună-voința d-vóstră, absolvațĭ pre aceștĭ doi acusațĭ.

Președintele reasumeză pe scurtŭ decursulŭ pertractărei și în liniamente generale vorbirea procurorului și vorbirea de apĕrare, trage atențiunea jurațilorŭ asupra chiămării lorŭ, rugându-i sĕ judece nepreocupațĭ și consciențiosŭ.

La órele 6½ p. m. curtea cu jurațĭ se retrage. După o consultare, care a duratŭ 3/4 de óră, la tóte întrebările puse de președinte jurații rĕspundŭ cu *da*, adecă cu privire la cuprinsulŭ „provocătoru“ alŭ articlului încriminatŭ și la „culpabilitatea“ lui Balteșŭ și Neoșa pentru negligerea atențiunei și a pazei cuvenite.

Procurorulŭ Lázár Aurel inșirândŭ câte-va împrejurărĭ atenuante propune sĕ se pedepséscă Andreiu Balteșŭ cu două lunĭ, ér Ioanŭ Popa Neoșa o lună arestŭ, sĕ se detragă din cauțiunea diarului „Tribuna“ 500 fl. Judecata adusă sĕ se publice la unŭ locŭ de frunte în colónele numitului diarŭ. Ambii acusațĭ sĕ se judece la suportarea speselorŭ procesuale.

Tribunalulŭ regescŭ conformŭ propunerii procurorului condamnă pe Andreiu *Balteșŭ la două lunĭ arestŭ*, pe Ioanŭ *Popa Neoșa la o lună arestŭ*, pe ambii la suportarea speselorŭ făcute atâtŭ cu ocasiunea procesului câtŭ și la spesele de întreținere în arestŭ. Mai departe la subtragerea de *500 fl. din cauțiunea diarului* și la *publicarea sentinței* la unŭ locŭ de frunte în colónele „Tribunei“ și în limba statului.

In numele acusațilorŭ apĕrătorulŭ insinuă cerere de nulitate. Pertractarea se finesce la 8 óre séra.

SCIRILE DILEI.

— 9 (21) Martie.

Dela Făgărașŭ ni-se comunică, că adunarea alegetorilorŭ românĭ din cerculŭ Făgărașului și alŭ Arpașului inferiorŭ, convocată pe 5 (17) Martie c., a fostŭ cercetată de unŭ numĕrŭ mare de poporŭ și cărturarĭ românĭ, carĭ unanimŭ și cu mare însuflețire au protestatŭ în contra proiectelorŭ privitóre la politica bisericéscă a guvernului. La A b r u d ŭ a fostŭ convocată adunarea pe erĭ, ér la A l b a I u l i a pe astădĭ. De ambele părțĭ însĕ se telegrafiază, că a d u n ă r i l e a u f o s t ŭ o p r i t e. Amĕnunte în privința acésta încă nu avemŭ. In ambele locurĭ însĕ Românii au cerutŭ dela ministru pe cale telegrafică retragerea ordinului de oprire.

—x—

Moștenirea Zappa. Referitorŭ la acéstă moștenire, care a datŭ ansă char la schimbărĭ de note diplomatice și la încordate relațiunĭ între regatulŭ românŭ și celŭ elinŭ, cetimŭ în „Timpulŭ“: Tribunalulŭ de Ilfov, secția II-a, și-a pronunțatŭ adĭ hotărîrea în procesulŭ relativŭ la cererea de punere în posesie a averei defunctului Vangelie Zappa; respingêndŭ cererea ministerului domeniilorŭ de a fi pusŭ în posesie, admițêndŭ cererea moștenitorilorŭ de sânge, cu recunóscerea legatului Academiei și, însărcinândŭ pe suplentulŭ tribunalului de a pune pe moștenitorĭ în posesia întregei averĭ mobiliare și imobiliare a lui Vanghelie Zappa, îndată ce hotărîrea va deveni definitivă.

—x—

„Avemŭ noi și mai marĭ sĕrbătorĭ“. Se scie, ca în tótă téra ungurésca s'a serbatŭ diua de 15 Martie cu mare alaiu. In acéstă di chiar și prelegerile de pe la institutele de învĕțămêntŭ au fostŭ sistate. Nu s'a întêmplatŭ însĕ așa în *Sâmbăta-mare* (Nagyszombat). Unŭ profesorŭ dela școlele de acolo n'a voitŭ sĕ dea libertate bĕețilorŭ în diua „libertății“. In școlă unŭ elevŭ i-a pusŭ întrebarea, că de ce în diua acésta se ținu prelegerĭ, când aceste suntŭ sistate în tóte școlele ungurescĭ din țéră. Profesorulŭ, care este și preotŭ catolicŭ, îi rĕspunse: „Avemŭ noi și mai marĭ sĕrbătorĭ, d. e. *diua când se taie porculŭ*. Decă și atuncĭ se ținŭ prelegerĭ, de ce sĕ nu se țină și în 15 Martie?“ — Așa istorisescŭ foile ungurescĭ, carĭ din acestŭ incidentŭ tóte suntŭ focŭ și cătranŭ, ér „Magyar Hirlap“ provócă pe „patrioții“ din Sâmbăta sĕ pună la cale pe numitulŭ profesorŭ pentru acestŭ lucru „rușinosŭ“.

Dr. Weckerle la Viena. Din Viena 'i se telegrafiéză diarului „Budapester Tagblatt“, că ministrulŭ-președinte Weckerle va pleca în sĕptĕmâna acésta la Viena. In cercurile politice vienese se dă mare însemnătate acestei călĕtorii.

—x—

Gr. G. Tocilescu, membru alŭ „Academiei Române“ în secțiunea literară, a fostŭ chiămatŭ ca *membru activŭ* și în secțiunea istorică. Acéstă invitare a fostŭ aprobată cu unanimitate de voturĭ de întregŭ corpulŭ academicŭ.

—x—

O broșură interesantă. D. Jules Brun, cunoscutulŭ publicistŭ francesŭ, care de mai mulțĭ anĭ e stabilitŭ în România, a scosŭ în editura „Lemerre“ din Parisŭ o frumósă publicațiune întitulată „L e s 3 2 m a r i a g e s r o u m a i n s“, și care trateză despre cele 32 cununii țĕrăneștĭ celebrate cu ocasia venirei în România a A. S. principesei Maria.

—x—

Academia francesă se ocupă cu unŭ proiectŭ de modificare a ortografiei limbei. Se vorŭ face însemnate schimbărĭ, carĭ vorŭ fi obligatóre prin decretŭ presidențialŭ.

—x—

Joncțiune de căi ferate. Consiliulŭ de miniștri românŭ a începutŭ Vinerĭ séra discusiunea asupra cestiunei liniei de joncțiune cu Austro-Ungaria pe la Turnu-Roșu.

—x—

Desvĕlirea statuei honvedilorŭ. Statua honvedilorŭ ungurĭ, care făcuse atâta furóre sub regimulŭ Szapary, se va desvĕli în Buda la 21 Maiu. Se va face o serbare, la care vorŭ lua parte toțĭ honvedii bĕtrânĭ dela 48. O viitóre conferență va stabili programulŭ serbării.

—x—

Róta norocului. Din Monte Carlo, celebrulŭ locŭ alŭ cartoforilorŭ, se anunță, că unŭ Rusŭ, cu numele *Ivanovski*, câștigase în cărțĭ, sub durata unei óre *200,000* francĭ. Nu trecŭ o di și Rusulŭ jucà din nou c'o companiă de cartoforĭ, dér astădată norocululŭ îlŭ parasi. Elŭ a pierdutŭ toțĭ cei 200,000 francĭ și pe de asupra întrégă averea.

—x—

Promovatŭ. Tĕnĕrulŭ Eugenŭ *Lemenyi* din Brașovŭ, a fostŭ promovatŭ la universitatea din Budapesta la gradulŭ de *doctor juris*.

—x—

Conferență militară. Diarului „Extrablatt“ i se anunță din Petersburgŭ, că în dilele trecute s'a ținutŭ acolo o conferență militară sub președința Țarului. In acéstă conferență s'au primitŭ tóte propunerile generalului Gurko, de a se ridica fortărețe nouĕ dealungulŭ graniței Galiției.

—x—

Dela curtea ruséscă, din Petersburg se anunță: Țarulŭ și Țarina vorŭ pleca în curêndŭ la Livadia (în Crimea) unde vorŭ petrece câteva sĕptĕmânĭ.

—x—

Turburărĭ socialiste. Din Roubois (Francia) se telegrafiéză cu data de 10 Martie următórele: Societatea „Union catolique“, a ținutŭ o adunare privată, în care pătrunseră socialiștii, smulseră crucifixulŭ de pe estradă și aruncară pămêntŭ peste elŭ. Se iscă o înfricoșată încăerare. Preoții intonară cântece religióse. Mai mulțĭ dintre ei au fostŭ rănițĭ. Mai multe persóne au fostŭ arestate. In orașŭ domnesce o mare iritare.

Convocare.

Subscrișii convocămŭ prin acésta pe toțĭ alegĕtorii dietalĭ românĭ din cercurile electorale: *Aiudului* și *Uiórei* la **adunarea publică**, ce se va ține **Joi în 23 Martie** n. c. în *Blașiu*, în sala hotelului „Universŭ“, la 3 óre p. m.

Ordinea de di:

1) Deschiderea și constituirea adunării.

2) Discuțiune asupra proiectelorŭ de lege bisericescĭ și a proiectului de lege despre regularea salarielorŭ învĕțătorescĭ dela scólele poporale.

3) Luarea resoluțiunilorŭ.

4) Inchiderea adunării.

B l a ș i u, 19 Martie 1892.

Vasiliu Olteanu. *Dr. Augustinŭ Bunea.*
Georgiu Vancea. *Georgiu Bărbatŭ.*

Cestionariŭ istoricŭ*)

de

Nic. Densușianu.

(Urmare).

I

31. Se vorbesce ceva în poporulŭ de acolo despre nisce crai cu numele de:
— *Sarmis?*
— *Critasirŭ?*
— *Burebistă?*
— *Decebalŭ?*
— séu cu alte numirĭ asemĕnate?

32. Spuneau ceva bĕtrânii, că în vremile vechĭ unŭ craiu óre-care s'ar fi ucisŭ singurŭ în munții de acolo?

33. Se află cumva pe la țĕranii de acolo *numele orĭ conumele* următóre:
— Ariapitŭ? — Bicile? — Burebista? — Decebalŭ? — Dacŭ? — Dada? — Dabija? Daulŭ? — Daza? — Dicocomis? — Dorpaneu? — Deceneu? — Diege? — Dromichete? — Camosicŭ? — Cotiso? — Cothela? — Orole (Role)? — Scorilŭ (Corilŭ)? — Sola? — Sitalcŭ? — Susagŭ? — Seuthe? — Sabațŭ? — Vezina? — Zalmoxe? — și Zyrase?
— orĭ alte nume și conume asemĕnate?

34. Se află pe acolo ruine de cetățĭ cu numele de *Dava, Daba, Deva, Deba, Doca, Doba?*
— orĭ numirĭ de localitățĭ cu terminațiunea acésta? D. e. Petridava, Capidava etc.

35. Se află pe acolo ceva ierburĭ séu buruienĭ cu numirile următóre:
— amalustă? — aniassexe? — aprus? — arboria? — bles? — boudală? — caropitlă? — cercerafrou? — chinovoilă? — coadamă? — cotiată? — crustane? — cucolidă (cocclida)? — dachină? — dieliă? — din (séu dun)? — diodelă (diodetă)? — dohelă? — dohleă (dolhea séu discopelă)? — dracor? — drocilă? — fitofdedelă (fitoftetelă)? — gonoletă? — lax (séu lacă)? — mantiă? — mozulă? — ninon? — olmă? — ormiă? — polpum? — priadelă (séu pegrină)? — prodiornă? — propedula? — porna? — ratibidă? — riborastă? — saliă? — scardiă? — scita (orĭ sebita)? — schiare? — sebă? — sicupnoex? — simpeax (simpleax)? — sipotă? — stirzosilă? — tulbilă? — tură? — tutastră? — zired? — zuosti (séu zuoster, zonuste)? — orĭ plante cu alte numirĭ asemenea acestora?

36. Se audŭ pe acolo în gura poporului cuvintele:
— sabaia?
— Tirabosci?
— și ce anume însemnéză cuvintele acestea?

37. Se găsescŭ prin ținutulŭ de acolo vase de pămêntŭ nisiposŭ, lucrate într'unŭ modŭ primitivŭ și arse mai rĕu?
— ce formă au vasele aceste, și ce felŭ de figurĭ séu florĭ suntŭ pe ele? (Referentulŭ este rugatŭ sĕ desemneze aci forma și figurile mai obicĭnuite.)

38. Se găsescŭ în părțile de acolo arme și instrumente de piétră?

39. Arme și instrumente de osŭ?

40. Arme și instrumente de bronzŭ (aramă mestecată cu zincŭ), anume:
— sabii? — vîrfurĭ de lăncĭ? — pumnale? — buzdugane? — cămeșĭ de zale? — scuturĭ? — coifurĭ? — paturĭ de arcurĭ? — cuțite? — securĭ? — secerĭ? — cóse? — ciocane? — dalte? — pissológe ferestee etc.?

41. Orĭ vase de bronzŭ, anume:
— óle? — căldărĭ? — blide? — tigăi? — gălete?

42. Séu ornamente de bronzŭ, cum suntŭ:
ace? — verigĭ pentru gâtŭ? — și pentru brațe? — inele? — cercei? — mărgele? — brĕurĭ? — agrafe (fibule séu copcii)? — lanțurĭ? — spirale?

43. Se găsescŭ pe acolo figurĭ de ómenĭ, orĭ de animale, lucrate din metalŭ într'unŭ modŭ mai grosolanŭ?

44. Ce spuneau bĕtrânii, din ce țéră se aduceau în vechime armele, instrumentele și vasele de bronzŭ?

45. Se vorbesce ceva, că odată treceau pe acolo negutătorĭ cu mărfurĭ încărcate pe cămile?
— de unde veniau negutătorii aceștia și încotro mergeau?

46. Spuneau ceva bĕtrânii, că odată veniau pe acolo negutătorĭ cu mărfurĭ din India?

47. Se găsescŭ în ținutulŭ de acolo banĭ vechĭ de argintŭ, înfățișândŭ pe o parte unŭ *capŭ barbarŭ* cu corónă de laurĭ, ér pe altă parte unŭ *călărețŭ, séu unŭ calŭ.*

48 Se află cumva între banii aceștia, unii, carĭ sĕ aibă o colóre sură-gălbuiă (argintŭ mestecatŭ cu bronzŭ), ér alții sĕ aibă o formă concavă?

49. Se găsescŭ pe acolo banĭ vechĭ de argintŭ, înfățișândŭ pe o parte o vacă cu unŭ vițelŭ sugêndŭ?

50. La ce felŭ de banĭ le dicŭ țĕranii de acolo: banĭ de ai Dacilorŭ?
— din ce metalŭ suntŭ banii aceștia?
— ce tipurĭ, și ce inscripțiunĭ au?

51. Se află undeva în ținutulŭ de acolo ridicăturĭ de pămêntŭ numite movile, măgurĭ séu gorgane?

52. Cum suntŭ aședate movilele acestea?
— în grupe?
— orĭ în șirŭ, pe lângă drumurĭ, și la distanțe egale unele de altele?

53 Ce nume deosebitŭ au măgurile mai marĭ?

54. Ce spune poporulŭ despre movilele aceste, cine le-a făcutŭ și pentru ce scopŭ anume?

55. Se vorbesce ceva pe acolo, că în movilele aceste, în vechime, s'arŭ fi înmormêntatŭ ómenĭ?

56. Se vorbesce ceva pe acolo despre movila lui Novacŭ, și unde se află movila acésta?

[Va urma.]

*) Rugămŭ pe toțĭ d-nii, cărora le zace la inimă luminarea faptelorŭ marĭ și strălucite ale străbunilorŭ noștri, și anume, rugămŭ pe toțĭ bărbații noștri literațĭ, advocațĭ, preoțĭ, profesorĭ și învĕțătorĭ sĕ binevoiéscă a ne trimite rĕspunsurile sale la Cestionariulŭ de față. Indată ce o persónă póte sĕ ne rĕspundă chiar și numai la 2 séu la 3 întrebărĭ va face fórte bine sĕ pună pe hârtiă informațiunile aceste și sĕ ni le trimită cu poșta. In modulŭ acesta memoria multorŭ evenimente și fapte marĭ va trece și la posteritatea nóstră.

Scirĭ telegrafice.

Budapesta, 21 Martie. In clubulŭ partidei liberale 'i s'au făcutŭ aséră marĭ ovațiunĭ lui Tisza, din incidentulŭ ofensărilorŭ contelui Gabriel Karolyi contra lui. Weckerle și Podmanitzki aduseră omagii formale lui Tisza.

Literatură.

A apărutŭ:

In editura librăriei *Stein János* din Clușiu a eșitŭ de sub tiparŭ: **Dicționarŭ maghiarŭ românŭ** („Magyar-román zsebszotár“) pentru școle și privațĭ, de *Octaviu Barițiu*, profesorŭ gimnasialŭ în Năsĕudŭ. Edițiunea II, îndreptată și îmbogățită. Formatŭ 8⁰ de 210 pag. Prețulŭ 1 fl. 40 cr.

•

„POVESTIRĬ“ alese și întocmite de *Petra-Petrescu*, 1 vol. 300 pag. prețulŭ 75 cr., cu porto 80 cr. De vêndare la administrația diarului. — Totŭ aci se găsesce de vêndare la acelașŭ autorŭ: *Studiu din economia națională.* Despre băncĭ, operațiunile lorŭ, despre efecte și despre burse. Prețulŭ 45 cr.

DIVERSE.

Colórea sórelui. Care este colórea sórelui? Savanții suntŭ divisațĭ asupra acestei cestiunĭ. Unii credŭ, că sórele este albastru alții afirmă că e albŭ. Profesorulŭ Langley, astronomŭ americanŭ distinsŭ, care a studiatŭ radiațiunea și a făcutŭ numeróse observațiunĭ în acéstă privință pe muntele Witheney în California, a ajunsŭ la conclusiunea, că lumina imediată séu estra-terestră a sórelui, este albăstrie; cu alte cuvinte, că sórele vĕdutŭ de dincolo de atmosfera terestră apare albăstriu. Căpitanulŭ Abney, a cărui autoritate în acéstă materiă nu e mai prejosŭ decâtŭ aceea a profesorului Langley, susține din contră, cu rațiunĭ escelente, că lumina sórelui este albă. „Adhuc sub judice lis est.“ Cea ce e dobânditŭ pentru sciință, grație căutărilorŭ acestorŭ doi savanțĭ este, că lumina sórelui este séu albă, séu albastră. Opiniunea generală însĕ înclină cătră afirmațiunile căpitanului Abney.

Proprietarŭ **Dr. Aurel Mureșianu.**
Redactorŭ responsabilŭ: **Gregoriu Maiorŭ.**

Cursul la bursa din Viena.

Din 20 Martie 1892.

Renta ung. de aurŭ 4%	115.75
Impr. căil. fer. ung. în aur 4½%	95.50
„ „ „ „ argint 4½%	122.85
oblig. „ „ „ de ost. I. emis.	101.70
„ „ „ „ „ „ II „	120.10
„ „ „ „ „ „ III „	—.—
Bonurĭ rurale ungare	—.—
„ „ croato-slav.	95.70
Despăgubirea dijmei de vin	—.—
Imprum. ung. cu premii.	97.50
Losurĭ pentru reg. Tisei și Seghed.	154 75
Renta de hârtie austr.	145.30
„ „ argint „	98.80
„ „ aurŭ „	98.70
Losurĭ din 1860	117.10
Acții de-ale Băncei austro-ung	149.—
„ „ „ ung. de credit.	988.—
„ „ „ aust. de credit.	408.50
Argint	349.65
Galbenĭ imp.	5.70
Napoleondorĭ	9.63½
Mărcĭ imp. germ.	59.32½
London (lire sterlinge)	121.20

Cursulu pieței Brașovŭ

din 21 Martie 1893.

Bancnote românescĭ	Cump.	9 54	Vênd.	9.58
Argintŭ românescŭ	„	9 47	„	9.50
Napoleon-d'orĭ	„	9.58	„	9.62
Galbinĭ	„	5 58	„	5 63
Ruble rusescĭ	„	1 26½	„	—.—
Mărcĭ germane	„	58.70	„	59.10
Lire turcescĭ	„	—.—	„	—.—
Seris. fonc. „Albina“ 6%	„	—.—	„	—.—
„ 5%	„	—.—	„	—.—

Numere singuratice din „Gazeta Transilvaniei“ à 5 cr. se potŭ cumpĕra în librăria **Nicolae Ciurcu**, și în tutungeria **I. Gross.**

Tipografia A. MUREȘIANU, Brașovŭ.